

USTAVNO SODSTVO

<u>ustavno sodstvo v ožjem pomenu</u> (kontrola ustavnosti in zakonitosti)	}	materialni pomen	formalni pomen
<u>ustavno sodstvo v širšem pomenu</u> (sodno reševanje vprašanj ustavnega pomena)		ustavnega sodstva	ustavnega sodstva
		(ustavno sodstvo v ož-	(poseben organ, ki oprav-
		jem in širšem pomenu)	lja ustavnosodno funkcijo)

SISTEM KONTROLE USTAVNOSTI

- kontrola ustavnosti je organizirana zunaj ali znotraj sodstva

zunaj sodstva

- zakonodajno telo – *ocenjevanje ustavnosti sestavni del zakonodajnega postopka*
- posebej oblikovano telo, ločeno od zakonodajnih organov – *ustavnost zakonov presoja posebej oblikovan ustavni svet*

znotraj sodstva

- redna sodišča – *ustavnost in zakonitost nadzorujejo redna sodišča in vrhovno sodišče*
- ustavna sodišča – *ustavnost in zakonitost nadzorujejo posebni organi za kontrolo ustavnosti*

difuzni sistem

- sistem v katerem kontrolo ustavnosti izvajajo redna sodišča

koncentrirani sistem

- sistem v katerem je ustavnosodna kontrola osredotočena v enem organu – ustavnem sodišču
- redna sodišča ne morejo nadzorovati ustavnosti zakona
- če mislijo, da je nek zakon ali predpis protiustaven morajo prekiniti postopek in začeti postopek pred ustavnim sodiščem

mešani sistem

- kontrolo ustavnost izvajajo redna sodišča in posebni organi

OBLIKE KONTROLE USTAVNOSTI

- preventivna – predhodna, ocenjuje se ustavnost akta, ki še ni začel veljati, pravni akt za katerega je ugotovljena protiustavnost se ne more uveljaviti
- represivna – naknadna, ocenjuje se ustavnost akta, ki je že sprejet in v uporabi
- konkretna – ustavnost pravnega akta se ocenjuje, ko ga je treba neposredno uporabiti v konkretnem primeru
- abstraktna – ocenjevanje pravnega akta se lahko sproži ne da bi obstajal konkreten spor
- formalna protiustavnost – zakon ali predpis ni sprejet po postopku, ki je predpisan v ustavi
- materialna protiustavnost – vsebina zakona ali predpisa nasprotuje ustavi
- razveljavitev – sankcija velja od trenutka uveljavitve, za naprej – ex nunc
- odprava – sankcija učinkuje od začetka pravnega akta, torej tudi za nazaj – ex tunc
- erga omnes – sankcija velja za vse oz. proti vsem, odločitev velja za vse, odločitev ustavnega sodišča je dokončna
- inter partes – sankcija velja samo med strankama, velja v konkretnem primeru, zavezuje udeležence v sporu

USTAVNO SODIŠČE REPUBLIKE SLOVENIJE

- uvedeno že z ustavo 1963
- nova ustava mu je razširila pristojnosti

POLOŽAJ IN SESTAVA USTAVNEGA SODIŠČA

položaj

- je najvišji organ sodne oblasti za varstvo ustavnosti in zakonitosti + človekovih pravic in svoboščin
- samostojen in neodvisen državni organ

sestava

- izvolitev – 9 sodnikov na predlog predsednika rep. izvoli DZ, tajno glasovanje, večina glasov vseh poslancev
- mandat – 9 let, ne more biti ponovno izvoljen
- predsednik ustavnega sodišča – izvoljen iz vrst ustavnih sodnikov, tajno glasovanje, za 3 leta, ima namestnika
- predčasna razrešitev sodnika – zahteva sam, če je obsojen za kaznivo, zaradi trajne izgube delovne sposobnosti
- nezdružljivost sodniške funkcije

- funkcije in delo v organih državnih organih, političnih strankah, sindikatih
- članstvo v organih vodenja gospodarskih združb, zavodov, zadrug
- opravljanje poklica pridobitne dejavnosti, razen visokošolskega učitelja, znanstvenika...
- sodniška imuniteta – enaka kakor poslanska
 - materialna – sodnik ni kazensko odgovoren za mnenje ali glas, ki ga je izrekel na obravnavi
 - procesna – ne sme biti priprt, zoper njega se ne sme začeti kazenski postopek, če se sklicuje na imuniteto

PRISTOJNOSTI

postopek za oceno ustavnosti zakonitosti	}	<u>1. medsebojna skladnost splošnih aktov (ustavno sodstvo v ožjem pomenu)</u>
		- zakonov z ustavo - zakonov in predpisov z ratificiranimi mednarodnimi pogodbami in načeli mednarodnega prava - podzakonskih predpisov z ustavo in zakoni - predpisov lokalnih skupnosti z ustavo in zakoni - splošnih aktov, izdanih za izvrševanje javnih pooblastil, z ustavo, zakoni, podzakonskimi predpisi - mnenje o skladnosti mednarodnih pogodb, ki so v postopku ratifikacije
posebni postopki (ustavno sodstvo v širšem pomenu)	}	<u>2. odloča o ustavnih pritožbah zaradi kršitev človekovih pravic in svoboščin s posamičnimi pravnimi akti</u>
		<u>3. odloča o sporih glede pristojnosti – kompetenčnih sporih</u>
		- med državnimi in lokalnimi skupnostmi, med samimi lokalnimi skupnostmi - med sodišči in drugimi državnimi organi - med DZ, predsednikom republike in vlado
		<u>4. odloča o odgovornosti predsednika republike, predsednika vlade in ministrov</u>
		<u>5. odloča o protiustavnosti aktov in delovanja političnih strank</u>
		<u>6. odloča o drugih zadevah</u>

POSTOPEK PRED USTAVNIM SODIŠČEM

- postopek za oceno ustavnosti in zakonitosti (1)
- posebni postopki (2, 3, 4, 5, 6)

POSTOPEK ZA OCENO USTAVNOSTI IN ZAKONITOSTI

začetek postopka

- postopek se **mora** začeti na **zahtevo**:
 - DZ, 1/3 poslancev, DS, vlada, predstavniški organi lokalnih skupnosti, sindikati – *abstraktna kontrola*
 - sodišče, državni tožilec, Banka Slovenije, računsko sodišče, varuh človekovih pravic – *konkretna kontrola, lahko vložijo zahtevo v zvezi s postopki, ki jih vodijo ali zadevo, ki jo obravnavajo, sodišče mora prekiniti postopek in začeti postopek pred ustavnim sodiščem, če meni, da je zakon ki bi ga moralo uporabiti protiustaven*
 - predlagatelj ni upravičen vložiti zahteve za začetek postopka za predpise, ki jih je sam sprejel
- postopek se **lahko** začne na **pobudo**:
 - vsakogar, ki izkaze svoj pravni interes, če spodbijani predpis ali splošni akti posega v njegove pravice
 - najprej preskusi sodnik, nato ustavno sodišče
 - ustavno sodišče lahko pobudo:
 - **zavrne** – pobudnik ne izkaze pravnega interesa
 - **zavrže** – pobuda je neutemeljena, odločitev ne bi prinesla rešitve pomembnega vprašanja
 - **sprejme**
 - ustavno sodišče postopka ne more začeti na lastno pobudo
 - lahko samo razširi postopek – oceni ustavnost in zakonitost drugih določb istega ali drugega predpisa, če so določbe v medsebojni zvezi in je to nujno za rešitev zadeve

pripravljalni postopek

- ustavno sodišče pošlje zahtevo ali pobudo organu, ki je izdal predpis, da nanjo odgovori, jo pojasni
- če predlagatelj zahteve/pobude v določenem roku ne da podatkov, ki so potrebni za nadaljevanje postopke, lahko ustavno sodišče postopek ustavi
- ustavno sodišče pri odločanju lahko izloči sodnika, ki bi lahko bil nepristranski

obravnavanje in odločanje

- **obravnava**: prisotna mora biti večina vseh sodnikov (5), na nejavni seja ali javni obravnavi
- **javna obravnava**:
 - na **pobudo** udeležencev postopka, na lastno pobudo
 - na **zahtevo** 3 sodnikov
- **odločanje**: ustavno sodišče odloča z **odločbami** in **sklepi**
- po končani obravnavi sodišče odloči ne javni seja z odločbo, ki mora biti obrazložena
- o **glavni stvari** se odloči z večino glasov vseh sodnikov
- o **drugih vprašanjih** pa z večino navzočih sodnikov
- sodniki se ne morejo vzdržati glasovanja, lahko pa imajo ločeno mnenje
 - **odklonilno ločeno mnenje** – ne strinjajo se z obrazložitvijo odločbe, niti z izrekom
 - **pritrdilno ločeno mnenje** – strinjajo se le z obrazložitvijo odločbe, ne pa z izrekom

PRAVNE POSLEDICE ODLOČITVE PRI KONTROLI USTAVNOSTI

§ ustavno sodišče razveljavi protiustaven zakon

- ustavno sodišče delno ali v celoti razveljavi zakon, ne more pa ga odpraviti
- razveljavitev velja za naprej, ex nunc
- učinkovati začne naslednji dan oz. po poteku roka

§ ustavno sodišče odpravi ali razveljavi protiustavne ali nezakonite podzakonske predpise in splošne akte

- **ustavno sodišče odpravi protiustavne ali nezakonite podzakonske predpise in splošne akte**
 - odprava učinkuje za nazaj, ex tunc, pomeni ničnost predpisa
 - če na podlagi odpravljenega predpisa nastale škodljive posledice, se zahteva njihovo odpravo
 - če so posledice nastale s posamičnim aktom, sprejetim na podlagi odpravljenega predpisa ali splošnega akta, ima pravico zahtevati spremembo ali odpravo posamičnega akta
- **ustavno sodišče razveljavi protiustavne ali nezakonite podzakonske predpise in splošne akte**
 - razveljavitev učinkuje za naprej, ex nunc, veljati začne naslednji dan oz. po poteku roka
 - ne opravijo se posledice, ki so nastale preden je bil predpis razveljavljen

§ ustavno sodišče ugotovi neskladnost z ustavo in zakonom za predpis, ki je bil med postopkom usklajen oz. je prenehal veljati

- če je bil predpis, splošni akt, izdan za izvrševanje javnih pooblastil, med postopkom usklajen z ustavo/zakonom ali je prenehal veljati, niso pa bile odpravljene posledice neustavnosti/nezakonitosti, lahko ustavno sodišče ugotovi, da ni bil v skladu z ustavo/zakonom
- ustavno sodišče odloči ali se predpis odpravi ali razveljavi

§ ustavno sodišče ugotovi protiustavnost ali nezakonitost predpisa, vendar ga ne razveljavi oz. odpravi

- zakon, predpis, splošni akt je protiustaven ali nezakonit zato, ker vprašanja, ki bi ga moral urediti, ne ureja, ali ga ureja na način, ki ne omogoča razveljavitve/odprave
- ustavno sodišče samo ugotovi protiustavnost ali nezakonitost, predpis pa pusti v veljavi
- naloži zakonodajalcu ali drugemu organu, naj protiustavnost ali nezakonitost odpravi
- velja v primeru pravnih praznin

⊗ ustavno sodišče interpretira odločbo predpisa

- ustavno sodišče ne razveljavi/odpravi predpisa, le opiše njegovo pravilno vsebino → podobno razlagi zakona

POSEBNI POSTOPKI

1. USTAVNA PRITOŽBA

- nov ustavni institut za varstvo človekovih pravic in svoboščin
- **kdo lahko vloži** ustavno pritožbo:
 - vsakdo, ki meni da mu je s posamičnim aktom kršena pravica ali svoboščina
 - varuh človekovih pravic
- **kdaj lahko vloži** ustavno pritožbo:
 - ko so **izčrpana** vsa **redna pravna sredstva**
 - v **60 dneh** od **dneva vročitve posamičnega akta**, zoper katerega je mogoča ustavna pritožba
- ustavna pritožba se vloži **pisno**, treba je **navesti** posamični akt, ki se spodbija, **dejstva**, domnevne **kršitve**...
- ustavno sodišče **pritožbo najprej preskusi senat 3 sodnikov**, ki lahko odloči, da ustavno pritožbo

- **zavrže** – senat 3 sodnikov se soglasno izreče o tem, zoper ta sklep ni mogoča pritožba
- **ne sprejme** – ustavna pritožba je lahko sprejeta, če se tako v 15 dneh izrečejo katerikoli 3 ustavni sodniki
- **sprejme v obravnavo** – senat 3 sodnikov se soglasno izreče o tem, senat jo obravnava na nejavni seji ali na javni obravnavi
- po končani obravnavi sodišče z odločbo ustavno pritožbo:
 - **zavrne** kot neutemeljeno
 - **ugodi**, posamični akti se v celoti ali deloma odpravi ali razveljavi, zadevo se vrne organu, ki je pristojen za odločanje, odločbo ustavnega sodišča izvrši organ, ki je pristojen za izvršitev posamičnega akta

2. SPORI GLEDE PRISTOJNOSTI

- **kompetenčni spori**:
 - med državo in lokalnimi skupnostmi, med lokalnimi skupnostmi
 - med sodišči in drugimi državnimi organi
 - med DZ, predsednikom republike in vlado
- **pozitivni spor**: prizadeti organ meni, da je drug organ posegel v njegovo pristojnost ali mu jo je prevzel
- **negativni spor**: več organov zavrača pristojnost v posamezni zadevi, rešitev spora zahteva organ, ki mu je bila zadeva odstopljena, pa zanjo ni odgovoren

3. POSTOPEK UGOTAVLJANJA ODGOVORNOSTI PREDSEDNIKA REPUBLIKE PREDSEDNIKA VLADE IN MINISTROV

- **sklep o obtožbi** sprejme **DZ** z večino glasov vseh poslancev
- ustavno sodišče opravi **javno obravnavo** na kateri je pooblaščen zastopnik DZ in obtoženi
- ustavno sodišče z 2/3 večino glasov vseh sodnikov odloči, da obtoženi začasno ne sme opravljati funkcije
- v postopku ugotavljanja odgovornosti ustavno sodišče ugotovi:
 - **neutemeljenost obtožbe** – obtoženega oprosti
 - **utemeljenost obtožbe**
 - **utemeljenost obtožbe** – odloči, da obtoženemu preneha funkcija, to odločitev sprejme ustavno sodišče z 2/3 večino glasov vseh sodnikov
- postopek se ustavi, če obtoženi odstopi ali mu preneha mandat
- postopek se nadaljuje če to zahteva DZ

4. ODLOČANJE O PROTIUSTAVNOSTI AKTOV IN DELOVANJA POLITIČNIH STRANK

- **pobudo** za odločanje **lahko** vloži: vsak
- **zahtevo** za odločanje **lahko** vloži: DZ, 1/3 poslancev, DS, vlada, sodišče, državni tožilec, Banka Slovenije, računsko sodišče, varuh človekovih pravic, organi lokalnih skupnosti, sindikati – vsi ki so pristojni začeti postopek za oceno ustavnosti in zakonitosti predpisov
- protiustaven akt stranke se razveljavi
- protiustavno delovanje stranke se prepove, lahko se odredi izbris politične stranke iz registra, če s tem soglaša 2/3 vseh sodnikov

5. ODLOČANJE O POTRĐITVI POSLANSKIH MANDATOV

- proti odločitvi DZ da ne potrdi mandata se lahko vloži pritožba na ustavno sodišče
- pritožbo lahko vloži kandidat ali predstavnik liste
- rok za vložitev pritožbe je 8 dni od dneva odločitve DZ
- če ustavno sodišče ugotovi utemeljenosti pritožbe razveljavi odločitev DZ in odloči ali se poslanski mandat potrdi ali ne

6. MNENJE O SKLADNOSTI MEDNARODNE POGODBE Z USTAVO

- v postopku ratifikacije mednarodne pogodbe ustavno sodišče izreče mnenje o skladnosti z ustavo
- na predlog predsednika republike, vlade ali 1/3 poslancev
- DZ je vezan na mnenje ustavnega sodišča
- gre za edini primer preventivne ustavnosodne kontrole v našem sistemu